

Fördelningspolitik och skattereformer

Den socialdemokratiska folkhemsidén och Gustav Möllers socialpolitiska idéer har haft en avgörande betydelse för utformningen av den svenska fördelningspolitiken. Folkhemsidén innebar att subventioner och bidrag skulle vara generella och att man i ett solidariskt samhälle skulle undvika behovsprövade bidrag.

I praktiken har vi ändå ett system där subventioner och bidrag inte sällan är behovsprövade. Detta gäller bostads- och socialbidrag. Avgifter till barnomsorg är inkomstberoende. Stora generella inslag har emellertid barnbidragen, folkpensionerna, livsmedelssubventionerna och de generella bostadssubventionerna (dit även en del av villaägarnas ränteavdrag kan räknas).

Utöver subventioner och bidrag tillhandahåller staten och kommunerna varor och tjänster av privat karaktär gratis eller till en mycket låg avgift. Det gäller bl a utbildning, sjukvård samt barn- och äldreomsorg.

Det tycks idag finnas politiska förutsättningar för en sänkning av marginalskatterna. Enligt flera politiska partier bör emellertid en sådan åtgärd kombineras med åtgärder som motverkar fördelningseffekterna av marginalskattesänkningar. Vilka fördelningspolitiska förändringar är då möjliga?

Skall utrymmet för marginalskattesänkningar bli annat än marginellt så bör några av de mer omfattande, generella, subventionerna reduceras eller någon avgift av betydelse höjas.

En sänkning av livsmedelssubventionerna leder till en ojämnare fördelning, medan en reducering av de generella bostadssubventionerna troligen skulle få en motsatt effekt. En reducering av avdragsrätten för ränteutgifter och minskade räntesubventioner för bostäder, men med bibehållna bostadsbidrag, skulle sannolikt göra inkomstfördelningen jämnare. En sådan reform underlättas av lägre förväntade framtida räntor. En reformering av barnbidragen utgör ytterligare en möjlighet. En reducering eller eliminering av bidraget för det första barnet skulle förmodligen utjämna inkomstfördelningen.

En stor del av den subventionering av offentliga tjänster som förekommer torde gynna de bättre ställda. Ökade avgifter för vissa tjänster bör därför också i vissa fall få utjämnande effekter. Detta gäller högre utbildning, kultur och barnomsorg, som utnyttjas mindre av låginkomsttagare.

Det nuvarande systemet med generella bidrag, subventioner och offentlig konsumtion av varor och tjänster av privat karaktär har sammantaget fördelningseffekter som ingen kan överblicka, men som i många fall gynnar de bättre ställda och är statsfinansiellt dyrbart. Det finns möjligheter till förändringar av de generella bidragen som ger en jämnare fördelning och samtidigt ger utrymme för skattesänkningar. Användning av behovsprövning ger upphov till förstärkta marginaleffekter.

Politik är det möjligas konst. En reform som sänker marginalskatterna

syftar till att öka effektiviteten, men gör samtidigt inkomstfördelningen ojämnare. Motverkande fördelningspolitik kan lätt öka marginaleffekterna och minska arbetsutbudet. I så fall finns det kanske ett trovärdighetsproblem när det gäller fördelningspo-

litiken. Kan det vara så att regeringen måste visa sig beredd att ta på sig kostnaden av ökade inkomstskillnader för att bli trovärdig i skattepolitiken?

BENGT ASSARSSON